

А. Г. Бабенко, д-р екон. наук, проф.,
Дніпропетровська державна фінансова академія

ПРОБЛЕМА ЗАЙНЯТОСТІ ТА ВІДТВОРЕННЯ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

АНОТАЦІЯ. Акцентується увага на теоретичних аспектах проблеми зайнятості, механізму державного регулювання та відтворення людських ресурсів в Україні. Аналізуються чинники, що впливають на вирішення проблеми відтворення робочої сили в сільській місцевості, зокрема матеріальне стимулювання аграрної праці, забезпечення зростання оплати праці в аграрному секторі до рівня матеріальної винагороди робітників базових галузей промисловості, створення належних соціальних умов мешкання.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Зайнятість населення, відтворення людських ресурсів, державне регулювання, безробіття, стимулювання праці.

У сфері сільськогосподарського виробництва відбуваються негативні тенденції соціально-економічного напрямку; створилась кризова ситуація. Для виходу із такого становища повинен бути реалізований комплекс заходів. Серед них першочергового значення набуває постановка проблеми зайнятості та відтворення людських ресурсів в аграрних регіонах України, яка має безпосередній зв'язок з важливими науковими й практичними завданнями щодо формування ринку праці та використання робочої сили на етапі розвитку ринкових відносин.

Теоретичні обґрунтування зайнятості та відтворення робочої сили знайшли місце зокрема в працях Л. Ю. Мельника, П. М. Макаренка [1]. Соціальні аспекти відтворення ресурсів в сільській місцевості досліджуються в наукових роботах М. Орлатого [2], М.С. Шкурка [3] та інших авторів. Разом з тим, у згаданих працях потребують подальшого вдосконалення та поглиблення теоретичних засад зайнятості та відтворення людських ресурсів з урахуванням особливостей розвитку ринкових відносин на сучасному етапі.

В даній статті поставлена мета щодо проведення на макрорівні аналізу зайнятості та деяких факторів, що впливають на відтворення людських ресурсів у сільській місцевості країни.

Перш за все потребує уточнення самої категорії зайнятості населення, що має надзвичайно велике соціально-економічне значення для суспільства. Зайнятість населення — це певна чисельність працездатного населення, які постійно працюють у різних сферах народного господарства. Отже категорія зайнятості

пов'язана із забезпеченням працездатного населення робочими місцями.

Кожна держава зацікавлена в тому, щоб все працездатне населення було зайняте соціально корисною працею. Мова йде про повну зайнятість, коли все працездатне населення може одержати робочі місця. Як свідчать офіційні статистичні дані зайнятість населення в 2005 році складала в Україні 20,7 млн осіб, що на 4,7 млн осіб менше в порівнянні з 1990 роком (табл. 1). Значно вищими темпами зменшувались показники зайнятості в сільському, лісному та рибному господарстві. За цей же період тут чисельність зайнятого населення тут зменшилась з 4,3 млн осіб до 1,4 млн осіб або в 3,1 рази.

Таблиця 1

ПОКАЗНИКИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Роки	Всього зайнято населення, млн осіб	У т. ч. сільське, лісне та рибне господарство	
		всього, млн осіб	питома вага, %
1990	25,4	4,3	17,1
1995	24,1	3,5	14,5
2000	20,2	2,7	13,5
2005	20,7	1,4	6,9

У нашій країні формується та діє механізм державного регулювання зайнятості населення, який зокрема включає в себе такі напрями:

- законодавчу базу, нормативи і низку інших документів;
- державну систему працевлаштування центрами зайнятості;
- фінансові заходи, що направлені на реалізацію програм зайнятості, а також матеріальну підтримку безробітних громадян;
- систему контролю з боку державних органів щодо дотримання існуючого законодавства по зайнятості населення тощо.

Значних масштабів у сільській місцевості набуло безробіття в зв'язку із зменшенням тут обсягів виробництва валової продукції. Якщо в 1990 році в сільськогосподарських підприємствах країни виробництво валової продукції складало 75,7 млрд грн (в порівняльних цінах), то в 2005 році лише 26,9 млрд грн, або ж зменшилось в 2,8 рази. При такій ситуації значна частина аграрних працівників втратили роботу і вимушені її шукати в інших місцях.

В зв'язку з цим, важливого значення набувають питання розширеного відтворення робочої сили в сільських регіонах. Адже проблему зростання виробництва продукції можна вирішити за умов залучення додаткової робочої сили в аграрну сферу виробництва.

Таблиця 2

ПОКАЗНИКИ ОБЛАШТОВАНOSTІ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ УКРАЇНИ (ВІДСОТКІВ)

Напрямки обладнання житла	1995 р.		2005 р.	
	у міських поселеннях	у сільській місцевості	у міських поселеннях	у сільській місцевості
Питома вага загальної житлової площі, обладнаною:				
водопроводом	71,5	15,2	76,6	20,0
каналізацією	69,7	9,5	75,4	15,7
центральним опаленням	69,5	11,2	74,2	24,4
газом	80,2	79,4	81,8	84,1
гарячим водопостачанням	54,1	2,7	59,7	5,4
ваннами	65,4	8,2	71,6	13,4

В інтересах позитивного вирішення проблеми відтворення людських ресурсів першочергове значення має матеріальне стимулювання аграрної праці. Вже на протязі багатьох років оплата праці в галузі сільського господарства залишається досить низькою. В 2005 році середньомісячна номінальна оплата праці аграрних робітників становила лише 437 грн, у той же час в промисловості 967 грн або ж у 2,2 рази більше. Таким чином, необхідно створювати умови для динамічного зростання оплати праці аграрних робітників до рівня оплати праці робітників базових галузей промисловості. Це означає, що сучасний рівень оплати праці слід підвищити в сільській місцевості в 2—2,5 рази. У відтворенні людських ресурсів мають певне значення і соціальні фактори, умови проживання та інше. Зупинимось лише на одному напрямку: рівень облаштування житлового фонду в міських поселеннях і в сільській місцевості. Наведені дані таблиці 2 свідчить про те, що показники облаштованості житлового фонду в сільській місцевості значно відстають від аналогічних показників у міських поселеннях.

Високими темпами зменшились показники зайнятості населення в сільському, лісному та рибному господарстві — в 3,1 раза. В зв'язку з цим досить гостро стоїть проблема відтворення людських ресурсів у сільській місцевості країни. Недостатньо тут діє механізм державного регулювання зайнятості.

В аграрних регіонах за 1990—2005 роки обсяг валової продукції сільського господарства зменшився в 2,8 раза, а тому частина аграрних працівників втратили робочі місця, має місце безробіт-

тя. Для вирішення проблеми відтворення людських ресурсів необхідно в аграрному секторі створити умови для зростання оплати праці, наближення її до рівня матеріальних стимулів робітників базових галузей промисловості. Разом з тим потребує подальшого вдосконалення та докорінного покращення соціального розвитку сільської місцевості.

Література

1. Мельник Л. Ю., Макаренко П. М. Зайнятість, відтворення робочої сили та відповідне державне регулювання. — Політична економія: Навчальний посібник. — Дніпропетровськ: Пороги, 2005. — С. 312—317.
2. Орлатий М. Соціальна сфера села. — К.: ІАЕ, 1997. — 200 с.
3. Шкурка М. С. Прогнозування соціально-економічного розвитку територій сільських регіонів // Економіка АПК. — 2004, № 5. — С.142—148.

Стаття надійшла до редакції 31.01.2007

УДК 658

Н. М. Бакуліна, викл.,
Тернопіль

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПЕРСОНАЛУ НА РИНКУ ПРАЦІ

АНОТАЦІЯ. Розглянуто поняття конкурентоспроможності персоналу на ринку праці, розкрито основні положення маркетингу персоналу, визначено роль маркетингу персоналу у формуванні конкурентоспроможності персоналу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Конкурентоспроможність персоналу, маркетинг персоналу, ринок праці, оцінювання персоналу.

Конкурентоспроможність персоналу на ринку праці України — актуальна проблема у вітчизняній теорії та практиці управління. Трансформаційні процеси в сфері зайнятості та управління трудовими ресурсами не завершені. У зв'язку з цим поки що не забезпечене ефективне обслуговування суб'єктів ринку праці, відсутній кількісно-якісний баланс попиту і пропозиції робочої сили. Сучасна соціальна та економічна політика породжує здебільшого стихійні процеси на ринку праці.